

Obszary funkcjonalne jako jednostki terytorialne – wyzwania dla nauki i polityki rozwoju

Edyta Szafranek-Stefaniuk

Uniwersytet Opolski
e-mail: eszafranek@uni.opole.pl
ORCID: 0000-0002-9106-1399

Cytuj jako: Szafranek-Stefaniuk, E. (2023). Obszary funkcjonalne jako jednostki terytorialne – wyzwania dla nauki i polityki rozwoju. W: D. Rynio, A. Zakrzewska-Półtorak (red.), *Przestrzeń i regiony w nowoczesnej gospodarce. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Korenikowi* (s. 137-145). Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

Streszczenie: Obszary funkcjonalne stały się istotnym elementem układu jednostek regionalnych, do których kierowane jest wsparcie finansowe w ramach polityki regionalnej nastawionej terytorialnie. Z tego względu są też ważnym zagadnieniem współczesnych badań regionalnych. Zmieniające się uwarunkowania i procesy rozwoju powodują przeobrażenia struktur przestrzennych, a zatem ewoluowanie zasięgów obszarów spełniających kryteria obszarów funkcjonalnych. Fakt ten generuje potrzebę aktualizacji metodyki wyznaczania obszarów funkcjonalnych tak, aby była ona zgodna z dotychczasowym dorobkiem naukowym oraz uwzględniała założenia i wytyczne polityki regionalnej, zarówno w warstwie jej programowania, jak i realizacji. Opracowanie koncentruje się na dwóch kwestiach, tj. wskazaniu, jak są rozumiane obszary terytorialne w polityce rozwoju regionalnego ukierunkowanego terytorialnie, oraz uzasadnieniu potrzeb rozwoju badań nad tymi obszarami, w szczególności metodyką ich delimitacji. Obie kwestie są zależne od siebie i dlatego jest ważne, aby integrować wymiar naukowy z praktycznym. Opracowanie ma charakter teoretyczno-poznawczy, stanowiący głos w dyskusji nad wskazanym zagadnieniem.

Słowa kluczowe: rozwój terytorialny, obszary funkcjonalne, polityka regionalna, badania naukowe.

JEL Classification: R58, O18

1. Wstęp

Procesy rozwoju społeczno-gospodarczego zachodzą w różny sposób w przestrzeni i prowadzą do wyodrębniania się obszarów funkcjonalnych oraz ewolucji ich rozkładu przestrzennego. Wynika to ze zróżnicowania uwarunkowań rozwoju, zmiany znaczenia czynników decydujących o kształtowaniu się powiązań funkcjonalnych, zmian charakteru powiązań funkcjonalnych oraz wdrażania konkretnych instrumentów

wsparcia w polityce rozwoju wobec poszczególnych typów jednostek terytorialnych (Korenik, 2009, 2011).

Kształtowanie się i rozwój obszarów funkcjonalnych były przedmiotem rozważań wielu badaczy. Za pierwotną koncepcję dotyczącą tego aspektu rozwoju regionalnego uznaje się teorię biegunów wzrostu (Perroux, 1955), która w kolejnych latach była rozwijana w różnych aspektach (Boudeville, 1972; Hirschman, 1958; Myrdal, 1957), a u jej podstaw leży założenie o rozprzestrzenianiu się procesów rozwoju z obszarów wzrostu na obszary otaczające (Lasuen i Aranzadi, 2002). Współcześnie uważa się, że obszary otaczające rdzeń stają się tzw. otoczeniem wstępującym, które wykorzystuje te impulsy jako okoliczność wzmacniającą endogeniczne uwarunkowania ich rozwoju (Asheim i in., 2001; Churski, 2014; Korenik, 2012). Zacieśnianie relacji funkcjonalnych rdzenia z otoczeniem powoduje zmniejszanie różnic między nimi, co w konsekwencji podnosi stopień spójności terytorialnej, a to z kolei prowadzi do zdynamizowania wymiany ludzi, dóbr, towarów, kapitału i informacji oraz tworzenia nowych powiązań funkcjonalnych i poprawy wewnętrznej spójności terytorialnej (Knowles i in., 2008). W związku z tymi procesami we współczesnym programowaniu rozwoju regionalnego wprowadzono wymiar terytorialny. Oznacza on traktowanie terytoriów jako jednostki spójne wewnętrznie, których ważną cechą są wielowymiarowe powiązania funkcjonalne. Zakłada ono odejście od postrzegania terytoriów, w tym obszarów funkcjonalnych, jako jednostek mieszczących się w granicach administracyjnych, a wyznaczonych zasięgiem przestrzennym tych powiązań. Kluczowe stały się istniejące wewnętrzne potencjały tych obszarów obejmujące zarówno wspólne zasoby, jak i cele oraz bariery rozwoju (Szafranek, 2019; Szlachta, 2014). W krajach UE zasadę tę wprowadzono od 2013 roku w polityce rozwoju regionalnego (Faludi, 2006; Jewtuchowicz, 2013), dając możliwość wsparcia finansowego tego typu obszarom z przeznaczeniem na kształtowanie zintegrowanego rozwoju.

Aktualne analizy odnoszące się do tego zagadnienia badawczego mają podstawy zarówno w teorii badań regionalnych, jak i w polityce regionalnej. Celem niniejszego opracowania jest wskazanie potrzeb i kierunków badań nad delimitacją obszarów funkcjonalnych jako podmiotów polityki regionalnej. Rozważania mają charakter teoretyczno-poznawczy i oparte są na analizie literatury naukowej oraz rozwiązań praktycznych rozwoju regionalnego wynikających z założeń polityki rozwoju.

2. Identyfikacja i wyznaczanie obszarów funkcjonalnych w polityce rozwoju

W sferze polityki rozwoju przyjęcie podejścia terytorialnego jest efektem krytyki dotychczasowych rozwiązań, które były nieskuteczne w procesie minimalizowania dysproporcji poziomu rozwoju między- i wewnątrzregionalnego. Było ono uwzględniane w dokumentach Komisji Europejskiej już od lat 90. ubiegłego wieku, a na wzmocnienie jego znaczenia miały wpływ przede wszystkim: przyjęcie Traktatu

z Lizbony (2007), opublikowanie Agendy Terytorialnej Unii Europejskiej – w kierunku bardziej konkurencyjnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów (2007), oraz raportu F. Barcy (2009). Podejście terytorialne do rozwoju – zgodnie z dokumentami programowymi polityki regionalnej 2014-2020 oraz założeniami programowymi na okres 2021-2027 – powinno oznaczać m.in.: uwzględnianie w procesie programowania rozwoju obszarów poniżej szczebla regionalnego, realizację rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, wyznaczanie obszarów miejskich dla potrzeb prowadzenia zintegrowanych działań na rzecz ich zrównoważonego rozwoju oraz definiowanie jednostek przestrzennych przez pryzmat ich związków funkcjonalnych. W celu racjonalnego stosowania podejścia terytorialnego konieczne jest rozpoznanie cech wyjątkowych dla danego obszaru obrazujących heterogeniczność zasobów endogenicznych (Jewtuchowicz, 2013; Rodríguez-Pose, 2013). Z tego względu wzrasta znaczenie regionalizacji uwzględniającej w swych kryteriach wykorzystanie zasobów endogenicznych. Uzyskiwane typologie są jednym z narzędzi służących do rozpoznania zróżnicowania przestrzennego i podejmowania decyzji dotyczących redystrybucji funduszy pomocowych (Copus i in., 2011; Heffner i Gibas, 2015; Śleszyński i in., 2017).

W krajach UE w ramach polityki regionalnej rozpoczęto wyodrębnianie obszarów funkcjonalnych jako terytoriów tuż przed lub w trakcie okresu finansowania 2014-2020. Założenia polityki regionalnej na obecny okres programowania, tj. 2021-2027, także uwzględniają wsparcie finansowe dla obszarów funkcjonalnych. Równocześnie w polityce rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego zarówno Polski, jak i UE istnieje duża swoboda w definiowaniu i delimitowaniu obszarów funkcjonalnych. Stan aktualny wskazuje na daleko idący i pogłębiający się chaos w zakresie kryteriów i metod identyfikowania obszarów funkcjonalnych. Dowodzi tego fakt, że granice obszarów funkcjonalnych wyznaczone w dokumentach programowych i planistycznych na poziomie kraju oraz regionów nie są zgodne ani ze sobą, ani też z wynikami analiz naukowych (Kociuba, 2015; Noworól, 2015; Śleszyński i in., 2017; Szafranek, 2015, 2017).

W ramach polityki rozwoju w Polsce obszary funkcjonalne określano, stosując następujące kryteria (Ustawa o planowaniu..., 2003, rozdz. 4a, art. 49c):

- zwarty zasięg przestrzenny obszaru;
- dostępność danych wskaźnikowych odnoszących się do wyznaczenia obszaru o zasięgu przestrzennym umożliwiającym rozwiązywanie istniejących lub przewidywanych problemów oraz rozwój nowych funkcji tych obszarów.

Ponadto przyjęto, że zasięg i granice obszaru wyznacza: dla obszarów o znaczeniu ponadregionalnym – samodzielnie samorząd województwa, dla obszarów o znaczeniu regionalnym – samorząd województwa, ale na wniosek samorządu gminnego lub powiatowego, natomiast dla obszarów o znaczeniu lokalnym – samorząd gminy.

Według Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym wyróżnia się trzy rodzaje obszarów funkcjonalnych ze względu na skalę ich znaczenia i oddziały-

wania w polityce przestrzennej kraju (Ustawa o planowaniu..., 2003, rozdz. 4a, art. 49a–b). Są to zatem obszary o istotnym znaczeniu w sferze planowania przestrzennego, o skali przestrzennej:

- ponadregionalnej – istotne dla polityki przestrzennej kraju, obejmujące miejskie obszary funkcjonalne ośrodków wojewódzkich, wiejskie obszary funkcjonalne, obszary funkcjonalne istotnego zjawiska w skali makroregionalnej (m.in. obszary górskie, Żuławy) oraz przygraniczne obszary funkcjonalne;
- regionalnej – istotne dla polityki przestrzennej województwa;
- lokalnej – istotne dla polityki przestrzennej gminy.

Równocześnie zagadnienie obszarów funkcjonalnych zostało wskazane w dokumentach określających strategiczne kierunki i cele rozwoju społeczno-gospodarczego Polski w tym okresie. W dokumentach tych obszary funkcjonalne są odnoszone przede wszystkim do miast i ich otoczenia. Dla nich wdrażane są nowe instrumenty programowania i finansowania rozwoju. Do obszarów funkcjonalnych związanych z miastami odnosi się również przyjęta w kwietniu 2017 roku Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR) (2017). Najwięcej odniesień do obszarów funkcjonalnych zawarto w przypadku realizacji rozwoju zrównoważonego terytorialnie, wskazując przede wszystkim na dużą rolę zintegrowanego zarządzania i wprowadzania instrumentów integracji funkcjonalnej.

Rozwój obszarów funkcjonalnych w warunkach polityki ukierunkowanej terytorialnie wymaga wielopoziomowego współdziałania samorządów terytorialnych i państwa, czyli konieczności zastosowania zintegrowanego i interaktywnego podejścia ze strony polityki publicznej do kreowania kapitału terytorialnego w wyodrębnionym obszarze. Muszą to być równoległe zarówno działania ukierunkowane na kształtowanie spójnego zagospodarowania przestrzeni, jak i towarzyszące im miękkie działania, nastawione na budowanie relacji w sferze społecznej i gospodarczej.

Na tle przedstawionej sytuacji zasadne wydaje się zatem prowadzenie badań porządkujących wiedzę w tym zakresie oraz wprowadzenie nowych rozwiązań w sferze metodologii identyfikacji czynników kształtujących obszary funkcjonalne oraz wyznaczania zasięgów tych obszarów. Uzyskane wyniki mogą dać podstawę do wskazania kluczowych kryteriów, czynników i wskaźników wyznaczania obszarów funkcjonalnych przy uwzględnieniu założeń podejścia terytorialnego. W sferze polityki regionalnej ukierunkowanej terytorialnie wyniki badań będą umożliwiały optymalizację przeznaczenia instrumentów wsparcia do konkretnych typów obszarów funkcjonalnych, co da szansę na poprawę efektywności wydatkowania środków publicznych, a zarazem wpłynie na podniesienie stopnia realizacji celów polityki rozwoju regionalnego UE.

3. Identyfikacja i wyznaczanie obszarów funkcjonalnych w badaniach naukowych

Na gruncie naukowym inspiracją dla koncepcji rozwoju terytorialnego były przede wszystkim Nowa Geografia Ekonomiczna, która dowodziła, że ważne jest respektowanie uwarunkowań przestrzennych w wyjaśnianiu współczesnych procesów rozwoju społeczno-gospodarczego (Krugman, 1999), oraz Nowa Teoria Wzrostu, wyjaśniająca rolę czynników nietradycyjnych, przede wszystkim kapitału wiedzy jako zasobu endogenicznego w kreowaniu długookresowego wzrostu i rozwoju (Romer, 1990).

Dotychczasowe badania odnoszące się do obszarów funkcjonalnych w rozwoju regionalnym są prowadzone przede wszystkim przez ekonomistów i geografów specjalizujących się w gospodarce przestrzennej. Zainteresowania ekonomistów koncentrują się na zagadnieniach programowania rozwoju i możliwości wykorzystania odpowiednich instrumentów wsparcia rozwoju regionalnego poprzez budowanie potencjału obszarów funkcjonalnych, przy jednoczesnym zachowaniu idei spójności terytorialnej (Faludi, 2006). Domeną badań geograficznych jest natomiast identyfikacja i typologia obszarów funkcjonalnych (Chojnicki i Czyż, 1973; Churski, 2014; Heffner i Gibas, 2015).

Badania prowadzące do delimitacji różnego typu regionów, w tym obszarów funkcjonalnych, mają długą tradycję (Wróbel, 1956). Z analizy literatury przedmiotu wynika, że obszary funkcjonalne rozpatrywane są głównie w ujęciu statycznym, z zastosowaniem typologii, klasyfikacji czy regionalizacji jednostek terytorialnych na podstawie określonych kryteriów i wskaźników częściowych o charakterze danych statystycznych charakteryzujących poszczególne jednostki. W procedurach badawczych stosowane były różne wskaźniki, a najczęściej dotyczyły zasięgów dojazdów do pracy, zasięgów rynków handlu hurtowego, zasięgów cyrkulacji lokalnych dzienników, gęstości zaludnienia, migracji czy wysokości dochodów i podatków (Cottineau i in., 2018; Czyż, 2011; Rakowska, 2014). Wykorzystywane były także różnorodne procedury metodologiczne, takie jak: model grawitacji i potencjału, metody korelacji i regresji, metody progowe, analiza skupień, metody sieciowe. W ostatnich latach jedną ze stosowanych metod do wyznaczania obszarów funkcjonalnych było wykorzystanie zobrażeń satelitarnych do rejestracji światła emitowanego w nocy przez zurbanizowane obszary jednostek terytorialnych (Bosker i in., 2018; Vogel i in., 2018). Część metod nadal opiera się na analizie progów gęstości zaludnienia (Thomas i in., 2012). Współcześnie rekomendowane są metody stosujące narzędzia GIS (Feltynowski, 2012). Systemy Informacji Geograficznej określane są jako zestawy metod i technik służących do wspomagania procesów planowania i podejmowania wielu decyzji przestrzennych (Sugumaran i DeGroote, 2011).

Z punktu widzenia szczegółowości danych pożądanymi są jednostki najmniejsze. Jednostkami takimi, wykraczającymi poza podział administracyjny i statystyczny, są miejscowości – definiowane jako wyodrębniony dla celów statystycznych zespół kilku

jednostek obejmujący z reguły miasto lub wieś oraz przyległe do niej przysiółki i inne mniejsze miejscowości, dla których łącznie zbierane są i opracowywane dane statystyczne (Ustawa o urzędowych nazwach..., 2003). Jest to poziom wystarczający, ale należy postulować jeszcze większy poziom szczegółowości jednostek badawczych. Dane mogłyby być pozyskiwane z rejestrów urzędowych wraz z informacją geoprzestrzenną, która pozwala na ich przypisanie do punktu pomiarowego, np. punktu adresowego. W takim przypadku większe zastosowanie do badań rozwoju terytorialnego powinien mieć system informacji geograficznej (GIS). Użycie danych z przypisaną do punktu informacją lokalizacyjną dałoby podstawy do prowadzenia badań w odniesieniu do dowolnych jednostek przestrzennych dzięki zastosowaniu algorytmów baz danych lub procedur ich geoprzetwarzania. Postuluje także potrzebę wprowadzenia bardziej szczegółowego podziału powierzchniowego, co umożliwi prowadzenie wnikliwych, rozbudowanych i precyzyjnych analiz przestrzennych.

Aktualnie, wykorzystując stan dotychczasowej wiedzy i nowoczesne możliwości badawcze, należy stwierdzić, że zasadne jest podejście, w którym zaproponowany będzie zestandaryzowany sposób wyodrębnienia obszarów funkcjonalnych o jednoznacznym typie funkcjonalnym, do którego mogą być przeznaczone konkretne instrumenty wsparcia rozwoju. Istotne jest zbadanie wpływu zróżnicowania czynników przestrzennych na sposób formowania się zasięgów poszczególnych typów obszarów funkcjonalnych oraz zdiagnozowanie zakresu przekształceń zasięgów tych obszarów w warunkach dynamicznie zachodzących przemian społecznych i gospodarczych. Decyzje podejmowane w zakresie wyznaczania zasięgów obszarów funkcjonalnych powinny być oparte na analizach przestrzennych. Niezbędne jest więc zastosowanie metod i analiz uwzględniających aspekt przestrzenny obiektów. Takie podejście wymaga zastosowania szeregu metod z zakresu wielokryterialnych analiz przestrzennych i statystyki przestrzennej, które można wykonać z wykorzystaniem GIS (Malczewski, 2010; Stewart i Janssen, 2014).

4. Podsumowanie

Przeprowadzone studia nad literaturą przedmiotu i wdrażaniem polityki rozwoju regionalnego wskazują, że problematyka obszarów funkcjonalnych jest nadal istotna w warstwie poznawczej i aplikacyjnej, a wymaga opracowania rozwiązań metodycznych. Mimo ugruntowanych kilkudziesięcioletnich dokonań naukowych, konieczna jest aktualizacja stanu wiedzy i modyfikacja metodyki ich badania oraz delimitowania. Wynika to z ewolucji uwarunkowań rozwoju regionalnego, rozwijania narzędzi i technik badawczych oraz monitorowania polityki rozwoju. Kluczowe jest zdefiniowanie czynników, które współcześnie kształtują struktury oraz powiązania przestrzenne i stanowią podstawę wyznaczenia zasięgów obszarów funkcjonalnych. W powiązaniu z nimi, ale także z wyzwaniem podejścia terytorialnego, powinny być rozpatrywane kryteria identyfikacji obszarów funkcjonalnych. Równocześnie należy dążyć do wy-

pracowania metodyki wyznaczania obszarów funkcjonalnych, w tym wskaźników ich identyfikowania. Całość programu badań sprowadza się do potrzeby opracowania modeli cyfrowych wyznaczania i monitorowania zmian zasięgów tych obszarów. Te ustalenia dadzą podstawę implementacji założeń podejścia terytorialnego w celu poprawy efektywności stosowania instrumentów polityki regionalnej. Studia nad literaturą przedmiotu wskazują, że rodzaje i zasięgi obszarów funkcjonalnych są determinowane przez cechy położenia geograficznego oraz powiązania i relacje zachodzące w systemie społeczno-gospodarczym i środowiskowym. Dlatego należy przyjąć, że czynniki kształtowania obszarów funkcjonalnych wykazują przestrzenną zmienność i zróżnicowany stopień zależności między sobą. Złożoność tych procesów powoduje, że publicznie dostępne zasoby informacyjne wymagają zintegrowania i skompilowania danych w celu budowy wskaźników pomiaru kształtowania obszarów funkcjonalnych w warunkach terytorialnego podejścia do rozwoju. Natomiast efektywnym narzędziem wyznaczania zasięgów obszarów funkcjonalnych może być eksploracyjna analiza danych i technologie GIS.

Bibliografia

- Agenda Terytorialna Unii Europejskiej – w kierunku bardziej konkurencyjnej i zrównoważonej Europy zróżnicowanych regionów. (2007). Pobrano z http://www.sarp.org.pl/pliki/tlumaczenie_at_pl.pdf
- Asheim, B. T., Boschma, B. i Cooke, P. (2011). Constructing regional advantage: Platform policies based on related variety and differentiated knowledge bases. *Regional Studies*, 45(7), 893-904.
- Barca, F. (2009). *An Agenda for a Reformed Cohesion Policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*. Independent Report.
- Boudeville, J. R. (1972). *Aménagement du territoire et polarisation*. Paris: Editions M.-Th. Génin.
- Bosker, M., Park, J. i Roberts, M. (2018). *Definition matters: Metropolitan areas and agglomeration economies in a large developing country* (World Bank Policy research working paper, no. 8641, s. 1-43).
- Chojnicki, Z. i Czyż, T. (1973). *Metody taksonomii numerycznej w regionalizacji geograficznej*. Warszawa: PWN.
- Churski, P. (2014). The polarization-diffusion model in the changes to the cohesion policy – the consequences to the direction of the growth policy. W: P. Churski (red.), *The social and economic growth vs. the emergence of economic growth and stagnation areas* (s. 13-27). Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.
- Copus, A. K., Shucksmith, M., Dax, T. i Meredith, D. (2011). Cohesion Policy for rural areas after 2013. A rationale derived from the EDORA project (European Development Opportunities in Rural Areas) – ESPON 2013 Project 2013/1/2. *Studies in Agricultural Economics*, 113(2), 121-132.
- Cottineau, C., Finance, O., Hatna, E., Arcaute, E. i Batty, M. (2018). Defining urban clusters to detect agglomeration economies. *Environment and Planning B: Urban Analytics and City Science*, 46(9), DOI: 10.1177/2399808318755146.
- Czyż, T. (2011). Conceptions of an urban agglomeration and a metropolitan area in Poland. *Geographia Polonica*, 84(2), 5-17. <http://dx.doi.org/10.7163/GPol.2011.2.1>
- Faludi, A. (2006). From European spatial development to territorial cohesion policy. *Regional Studies*, 40(6), 667-678.

- Feick, R. D. i Hall, B. G. (2004). A method for examining the spatial dimensions of multi-criteria weight sensitivity. *International Journal of Geographical Information Science*, 18(8), 815-840.
- Feltynowski, M. (2012). System Informacji Przestrzennej jako narzędzie podejmowania decyzji w gminach – badania wśród pracowników urzędów miast Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego. *Acta Scientiarum Polonorum Geodesia et Descriptio Terrarum*, 11(1), 29-38.
- Heffner, K. i Gibas, P. (2015). Obszary funkcjonalne i ich związki z zasięgiem oddziaływania ośrodków subregionalnych (na przykładzie województwa opolskiego). *Studia Miejskie*, 18, 9-23.
- Hirschman, A. O. (1958). *The strategy of economic development*. New Haven: Yale University Press.
- Jewtuchowicz, A. (2013). *Terytorium i współczesne dylematy jego rozwoju*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Knowles, R., Shaw, J. i Docherty, I. (2008). *Transport geographies: Mobilities, flows and spaces*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Komornicki, T. (2014). *Obszary funkcjonalne definiowane w KPZK 2030 jako wyzwanie dla statystyki publicznej. Przykład obszarów wymagających rozwoju nowych funkcji* (s. 55-79). Biuletyn. Warszawa: KPZK PAN.
- Kociuba, D. (2015). Miejskie obszary funkcjonalne – wyzwania planistyczne. *Studia Miejskie*, (18), 39-53.
- Korenik, S. (2009). Rozwój regionalny we współczesnych realiach a rekomendacje dla polityki regionalnej. *Biblioteka Regionalisty*, (9), 139-146.
- Korenik, S. (2011). Nowe realia gospodarcze na początku XXI wieku a urbanizacja. *Studia Miejskie*, (4), 39-45.
- Korenik, S. (2012). Dylematy polityki regionalnej w drugiej dekadzie XXI wieku. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu*, (42), 143-144.
- Krugman, P. (1999). *Development, geography, and economic theory*. Cambridge–London: The MIT Press.
- Malczewski, J. (2010). Multiple criteria decision analysis and geographic information systems. W: S. Greco, M. Ehrgott, J. R. Figueira (red.), *Trends in multiple criteria decision analysis*. Seria: International Series in Operations Research & Management Science, 142, Springer US, s. 369-395.
- Myrdal, G. (1957). *Economic theory and underdeveloped regions*. London: Duckworth.
- Noworól, A. (2015). Uwarunkowania, zasady i instrumenty nowego paradygmatu polityki regionalnej. W: M. Stec, K. Bandarzewski (red.), *Rozwój regionalny – instrumenty realizacji i rola samorządu województwa* (s. 13-27). Warszawa: Lex a Wolters Kluwer business.
- Perroux, F. (1955). Note sur la nation de „pole de croissance”. *Economie Appliquee*, 8(1-2), 307-320.
- Rakowska, J. (2014). Codzienne dojazdy do pracy jako ekonomiczne kryterium rządowych klasyfikacji i delimitacji obszarów (na przykładzie USA i Kanady). *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(57), 46-59.
- Regions and Territories in Europe: The Regions' View of European Policies*. (1995). Assembly of European Regions, Commission V, Infrastructure and Regional Development. Strasbourg.
- Rodríguez-Pose, A. (2013). Do institutions matter for regional development? *Regional Studies*, 47(7), 1034-1047. DOI: 10.1080/00343404.2012.748978
- Romer, P. (1990). Endogenous technological change. *Journal of Political Economy*, 98(5), part II, 71-102.
- Stewart, T. J. i Janssen, R. (2014). A multiobjective GIS – based land use planning algorithm. *Computers, Environment and Urban Systems*, 46, 25-34.
- Stępiak, M. (2013). Możliwości opracowania wskaźników bazujących na danych przypisanych miejscowościom statystycznym. *Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, (252), 43-50.
- Sugumarar, R. i DeGroot, J. (2011). *Spatial decision support system: Principles and practices*. Boca Raton, FL: CRC Press – Taylor & Francis Group.

- Szafranek, E. (2015). Zintegrowane inwestycje terytorialne jako narzędzie wspierające kształtowanie centrów rozwoju regionalnego. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, (32), 81-94.
- Szafranek, E. (2017). Miejskie obszary funkcjonalne a kształtowanie spójności terytorialnej. Regiony, metropolie, miasta. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (467), 113-127. DOI: 10.15611/pn.2017.467.10
- Szafranek, E. (2019). Terytorializacja polityki rozwoju. Wdrażanie Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w obszarach funkcjonalnych miast w Polsce. Opole: Wyd. Uniwersytetu Opolskiego.
- Szlachta, J. (2014). Perspektywiczny wymiar rozwoju terytorialnego Unii Europejskiej. *Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, (161), 51-58.
- Szlachta, J. i Zaucha, J. (2010). *A new paradigm of the EU regional development in the context of the Poland's national spatial development concept, institute for development* (Working Papers, No. 001).
- Śleszyński, P. (2013). Delimitacja Miejskich Obszarów Funkcjonalnych stolic województw. *Przegląd Geograficzny*, 85(2), 173-197.
- Śleszyński, P., Bański, J., Degórski, M. i Komornicki, T. (2017). Delimitacja obszarów strategicznej interwencji państwa: obszarów wzrostu i obszarów problemowych. *Prace Geograficzne*, (260).
- Thomas, I., Cotteels, C., Jones, J. i Peeters, D. (2012). Revisiting the extension of the Brussels urban agglomeration: New methods, new data... new results? *Belgeo*, 1(2), 112. Pobrano 1 czerwca 2020 z <https://journals.openedition.org/belgeo/6074>
- Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz. Urz. C 306 z 17.12.2007)
- Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz. U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717)
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych (Dz. U. z 2003 r. Nr 166, poz. 1612)
- Vogel, K. B., Goldblatt, R., Hanson, G. H. i Khandelwal, A. K. (2018). *Detecting urban markets with satellite imagery: An application to India*. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Wróbel, A. (1956). Kryteria i metody delimitacji regionom gospodarczych. *Dokumentacja Geograficzna*, (3).

Functional Areas as Territorial Units – Challenges for Science and Development Policy

Abstract: Functional areas are part of executive units based on financial support in the context of regional and territorial policy. For this reason, they are also an important issue of contemporary regional research. Changing conditions and development processes cause transformations of regional structures, and thus evolution of the ranges of areas that meet the criteria of functional areas. This fact generates a need for using methods for determining functional approaches, so that it is consistent with the existing scientific achievements and the assumptions and guidelines of regional policy both in the programming and implementation layer. The study focuses on two issues, i.e. an indication of the extent to which they are territorial in regional development policy, territorially oriented, and justified needs for the development of research on areas where there are methods of their delimitation. Both are interrelated and it is therefore important to integrate the scientific dimension with the practical one. The study is of theoretical and cognitive nature, it presents voices in the discussion on the study of the issue.

Keywords: territorial development, functional areas, regional policy, research.